

ВСТУПНЕ СЛОВО **В.П. ГОРБУЛІНА, ДОКТОРА** **ТЕХНІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА,** **АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ,** **ДИРЕКТОРА НАЦІОНАЛЬНОГО** **ІНСТИТУТУ СТРАТЕГІЧНИХ** **ДОСЛІДЖЕНЬ**

З метою вироблення стратегічного бачення угорського питання в Україні в Національному інституті стратегічних досліджень 20 червня 2017 р. відбувся «круглий стіл» **«Угорський чинник у внутрішній політиці України»**. До участі у заході були запрошені вчені-експерти з Угорщини та України, зокрема із Закарпаття і Києва, представники влади та громадянського суспільства, керівники угорських партій в Україні, університетів та організацій, журналісти.

Етнополітичні питання та процеси регіонального розвитку постійно перебувають у фокусі досліджень НІСД. Так, 23 червня 2016 р. Інститутом було проведено «круглий стіл» на тему «Русини в Україні: історія, реалії та виклики сьогодення».

Метою «круглого столу» «Угорський чинник у внутрішній політиці України» стало вироблення державницького бачення українсько-угорського питання в контексті євроінтеграційних процесів в Україні, а також налагодження конструктивної комунікації між представниками угорської національної меншини та українського етносу щодо реалізації низки актуальних завдань державної політики в соціально-економічній, політичній, культурній, освітній (зокрема мовній) сферах.

Окремим завданням роботи «круглого столу» було визначено вироблення базових засад протидії фейковим провокаціям, ініціації та подекуди ескалації конфліктних ситуацій в українсько-угорських взаємовідносинах.

За останні кілька років відносини між країнами неодноразово затьмарювалися епізодами, яких можна було б уникнути шляхом поліпшення комунікації та активізації стратегічного діалогу. З огляду на латентні загрози, серед яких теоретично розглядається політика окремих провладних політичних сил Угорщини, особливо напередодні парламентських виборів 2018 р., експертне середовище та фахівці Національного інституту стратегічних досліджень вивчають та прогнозують гіпотетичні ризики реалізації такої політики.

Угорський громадянський союз (ФІДЕС), лідером якого є нинішній прем'єр-міністр Віктор Орбан, неодноразово порушував проблему щодо надання автономії угорській етнічній меншині на території Закарпаття. Цю тематику прем'єр Угорщини почав активно використовувати після тимчасової окупації Криму російськими військами та початку російсько-української гібридної війни на території Донбасу навесні 2014 р. Провладна політична сила ФІДЕС активно співпрацює з проросійською партією «Йоббік», яка позиціонує себе як структура, що сповідує деструктивні радикальні дії щодо

сусідніх країн, на території яких проживають етнічні угорці, у тому числі й України. Тому існують вагомі ризики радикалізації зовнішньої політики наших західних сусідів, і Угорщини включно.

Водночас Україна орієнтована на підтримку добросусідських відносин з Угорщиною, всебічне сприяння потребам угорської меншини в українському суспільстві, що відповідає національним інтересам та євроінтеграційним прагненням нашої держави.

Запропоновані для обговорення під час «круглого столу» теми висвітлювали основні дискусійні питання угорсько-української проблематики:

1. Життєдіяльність угорської меншини в Україні.
2. Процеси «політизації етнічності» на Закарпатті: політизація мовного питання та питання навколо Притисянського округу.
3. Угорське питання в контексті євроінтеграції України.

Крім того, розглядалися проблеми російського експансіонізму.

Угорська національна меншина відіграє важливу роль в етнонаціональних та суспільно-політичних процесах Закарпаття та України в цілому.

На Закарпатті проживають представники понад 100 етнічних спільнот. Українці становлять більшість – 80,5 %, угорці – 12,1 %. Згідно із Всеукраїнським переписом населення 2001 року рідною українську мову вважає 81 % місцевих жителів, угорську – 12,7 %.

Водночас певну стурбованість сьогодні викликає мовна ситуація на Закарпатті. В Ужгороді простежується тенденція до зменшення кількості україномовного населення (на 11 % за період із 2015 по 2016 рр.), а чисельність респондентів, котрі вдома говорять іншою мовою, становить 14 % та є найвищим показником серед міст України¹.

У зв'язку з активізацією месіанської політики угорських урядових інституцій чисельність носіїв угорської мови на Закарпатті значно зросла. Важливо підкреслити, що найбільша частка населення, яке говорить угорською мовою, зосереджена на українсько-угорському кордоні, в Мукачівському (13,8 %), Виноградівському (26,3 %), Ужгородському (36,5 %) та Берегівському (80,2 %) районах області.

Натомість Україна зацікавлена інтегрувати угорську меншину в національні державотворчі процеси. Що можливо лише за умови вільного володіння представниками угорської меншини державною мовою.

У цьому контексті не можна не згадати політичну, фінансову та матеріальну підтримку урядом Угорщини закарпатських угорців, що впливає на ефективне просування ідеї створення територіально-культурної автономії у Закарпатській області.

---

¹ Ukrainian Municipal Survey, March 2–20, 2015 [Електронний ресурс] // International Republican Institute. – Режим доступу : http://www.iri.org/sites/default/files/wysiwyg/2015-05-19_ukraine_national_municipal_survey_march_2-20_2015.pdf; Ukrainian Municipal Survey, 20 January – 8 February 2016 [Електронний ресурс] // International Republican Institute. – Режим доступу : http://www.iri.org/sites/default/files/wysiwyg/municipal_poll_2016_public_release.pdf; Третє всеукраїнське муніципальне опитування 20 січня – 12 лютого 2017 року [Електронний ресурс] // International Republican Institute. – Режим доступу : http://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/municipal_survey_february_2017_ua.pdf

---

При цьому допускається варіант того, що угорська сторона може використовувати елементи на кшталт стратегії РФ, яку офіційний Кремль використовував протягом тривалого часу в Криму та окремих областях України. Підтвердженням цієї гіпотези є те, що Будапешт приділяє посилену увагу демонстрації турботи про потреби «зарубіжних співвітчизників», розвитку структур політичної присутності в регіоні, підвищенню самосвідомості угорської меншини, формуванню системи освіти етносу, а також науковому «обґрунтуванню історичної приналежності» Закарпаття до Угорщини.

Саме питання «політизації етнічності» в Україні активно використовується пропагандою РФ через вплив на інформаційний простір країн ЄС – сусідів України, а об'єктами інформаційних зусиль РФ стають насамперед представники національних меншин держави². Відповідно, проросійські політичні сили в сусідніх з Україною державах здійснюють деструктивний вплив на етнічні діаспори з метою протиставити громади етнічних меншин українській владі. Незважаючи на подібність проявів у зовнішній політиці Будапешта та Москви, Україна залишається ключовим партнером Угорщини у сфері торговельних відносин, транскордонного співробітництва та безпеки. Тому Києву важливо послідовно працювати у напрямі пом'якшення спірних питань, а також створення стимулів для підтримки своїх ключових інтересів.

Для України – це інтереси, що стосуються:

- підтримки єдиної позиції ЄС щодо антиросійських санкцій, пов'язаних із ситуацією на Донбасі та в Криму;
- реверсних поставок природного газу;
- розвитку транскордонної інфраструктури;
- адаптації кращих практик у сфері безпеки, демократичних перетворень, розвитку середнього та малого бізнесу, енергетики та децентралізації в рамках Вишеградської групи.

Інтереси Угорщини щодо України можна зрозуміти як:

- пошук нових ринків для угорського експорту;
- інтеграцію України до європейських структур;
- співробітництво у сфері оборони;
- підтримку життєдіяльності угорської меншини Закарпаття.

Інтереси України та Угорщини не виключають одне одного, а навпаки – доповнюють, адже обидві країни виграють від транзиту та реверсу поставок природного газу, поліпшення інфраструктури та економіки Закарпаття, ініціативи щодо вільної торгівлі в рамках ЄС. Відповідно Угорщина та інші країни Європейського Союзу виграють від спроможності нашої держави у протистоянні гібридній та військовій агресії, яку здійснює Російська Федерація не лише проти України, а й проти всього європейського демократичного світу.

На виявлення можливостей, які можуть прокласти шлях до більш збалансованих міждержавних відносин та плідної співпраці з точки зору економіки, безпеки, енергетики та культури, і спрямований «круглий стіл» «Угорський чинник у внутрішній політиці України».

---

² Відповідно до Індексу інформаційного впливу Кремля, медіапростір є сприятливим для гібридного впливу в Україні (Індекс – 49) (див.: Індекс інформаційного впливу Кремля, 2017 [Електронний ресурс] // MediaSapiens. – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/indeks_informatsynogo_vplyvu_kremlya/).